

ANNEX 2

Àrees

CONEIXEMENT DEL MEDI NATURAL, SOCIAL I CULTURAL

Els reptes del segle XXI demanden que el nostre sistema educatiu proporcioni les eines perquè l'alumne pugui desenvolupar el seu projecte vital amb garanties d'èxit. L'àrea de Coneixement del Medi Natural, Social i Cultural es concep com un àmbit amb l'objectiu que els alumnes arribin a ser persones actives, responsables i respectuoses amb el món en el qual viuen i puguin transformar-lo, d'acord amb principis ètics i sostenibles fundats en els valors democràtics.

En una societat cada vegada més diversa i canviant és imprescindible fomentar noves maneres de sentir, de pensar i d'actuar. El descobriment del seu esdevenir a través del temps i la interpretació de l'acció humana com a responsable del canvi, implica que l'alumne hagi d'adoptar un coneixement de si mateix i de l'entorn que li envolta des d'una perspectiva sistèmica, per construir un món més just, solidari, igualitari i sostenible. Suposa també, el reconeixement de la diversitat com a riquesa multicultural, la resolució pacífica de conflictes i l'aplicació crítica dels mecanismes democràtics de participació ciutadana, tot això fonamentat en la Declaració Universal dels Drets Humans, en els Drets del Nen, en els principis constitucionals, els valors de l'europeisme i el compromís cívic i social.

Per tot això, l'alumne ha d'adquirir conceptes, destreses i actituds relacionades amb l'ús segur i fiable de les fonts d'informació i amb l'educació per al desenvolupament sostenible i la ciutadania global, que inclou entre altres: el coneixement i impuls per treballar a favor de la consecució dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, el respecte per la diversitat cultural o afectiva i sexual, la cohesió social, l'esperit emprenedor, la valoració i conservació del patrimoni, l'emprenedoria social i ambiental i la defensa de la igualtat efectiva entre dones i homes.

El desenvolupament d'una cultura científica basada en la indagació forma una ciutadania amb pensament crític, i capaç de prendre decisions davant situacions que se li plantegi, ja siguin d'àmbit personal, social o educatiu. Els processos d'indagació afavoreixen el treball multidisciplinari i la relació dels diferents sabers i destreses. Des d'aquesta òptica, proporcionar una base científica sòlida i ben estructurada en l'alumne l'ajudarà a comprendre el món en el qual viu, li animarà a cuidar-lo, respectar-lo i valorar-lo, propiciant el camí cap a la transició ecològica justa.

En un altre ordre de coses, la digitalització dels entorns d'aprenentatge fa necessari que l'alumne faci un ús segur, eficaç i responsable de la tecnologia, que juntament amb la promoció de l'esperit emprenedor i el desenvolupament de les destreses i tècniques bàsiques del procés tecnològic, facilitaran la realització de

projectes interdisciplinaris cooperatius en els quals es resolgui un problema o es doni resposta a una necessitat de l'entorn pròxim, de manera que l'alumne pugui aportar solucions creatives i innovadores a través del desenvolupament d'un prototip final amb valor ecosocial.

Per això és necessari partir dels centres d'interès dels alumnes, des de l'apropament al descobriment, l'observació i la indagació dels diferents elements naturals, socials i culturals del món que els envolta.

L'àrea de Coneixement del Medi Natural, Social i Cultural engloba diferents disciplines i es relaciona amb altres àrees del currículum, la qual cosa afavoreix un aprenentatge holístic i competencial. Per determinar les competències específiques, que són l'eix vertebrador del currículum, s'han pres com a referència, els objectius generals de l'etapa i el perfil de sortida dels alumnes al final de l'ensenyament bàsic.

L'avaluació de les competències específiques es realitza a través dels criteris d'avaluació, i mesuren tant els resultats com els processos, d'una manera oberta, flexible i interconnectada dins del currículum.

Els sabers bàsics, per part seva, s'estructuren en tres blocs, que hauran d'aplicar-se en diferents contextos reals per aconseguir l'assoliment de les competències específiques de l'àrea.

El primer bloc, "cultura científica", comprèn la iniciació en l'activitat científica, la vida al nostre planeta, la matèria, les forces i l'energia. Mitjançant la investigació, els alumnes desenvolupen destreses i estratègies pròpies del pensament científic. D'aquesta manera, s'inicia en els principis bàsics del mètode científic que propicia la indagació i el descobriment del món que els envolta. Els sabers bàsics d'aquest bloc posen en valor l'impacte de la ciència en la nostra societat des d'una perspectiva de gènere i fomentant la cultura científica analitzant l'ús que es fa diàriament d'objectes, principis i idees amb una base científica. També ofereix una visió sobre el funcionament del cos humà i l'adquisició d'hàbits saludables, les relacions que s'estableixen entre els éssers vius amb l'entorn en el qual viuen, així com l'efecte de les forces i l'energia sobre la matèria i els objectes de l'entorn.

El bloc de "tecnologia i digitalització", s'orienta, d'una banda, al desenvolupament de les estratègies pròpies del desenvolupament de projectes de disseny i pensament computacional per a la creació de productes de forma cooperativa, que resolguin i donin solució a problemes o necessitats concretes. D'altra banda, aquest bloc cerca també l'aprenentatge, per part de l'alumne, del maneig bàsic d'una varietat d'eines i recursos digitals com a mitjà per satisfer les seves necessitats d'aprenentatge, de cercar i comprendre informació, de reelaborar i crear contingut, de comunicar-se de manera efectiva i de desenvolupar-se en un ambient digital de manera responsable i segura.

El bloc de "societats i territoris", para esment als reptes i situacions del present i de l'entorn local i global, introduint-se en el món en què vivim d'una manera més cívica, democràtica, solidària, sostenible i compromesa. Permet elaborar una interpretació personal del món, utilitzant el pensament històric i les relacions de causalitat, simultaneïtat i successió com a mitjà per entendre l'evolució de les societats al llarg del temps i de l'espai. Finalment, ajuda al fet que l'alumne conegui les interaccions entre les activitats humanes i el medi natural i social, així com l'impacte ambiental que generen, per involucrar a l'alumne en l'adquisició d'hàbits de vida sostenible i en la participació d'activitats que posin en valor les cures i permetin avançar cap als Objectius de Desenvolupament Sostenible de manera conscient i contextualitzada.

La graduació d'aquests sabers, la seva programació i seqüenciació no ha de seguir necessàriament un ordre cronològic determinat, sinó que ha d'adaptar-se a les intencions didàctiques i formatives que marquen els alumnes en cada cicle. En aquest sentit, les situacions d'aprenentatge han de ser un espai obert que fomenti la curiositat de l'alumne i l'observació analítica per construir la seva posició personal davant la realitat, una posició que ha de considerar-se potencialment transformadora de la realitat social existent.

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES

- 1. Utilitzar dispositius i recursos digitals de manera segura, responsable i eficient, per buscar informació, comunicar-se i treballar de manera individual, en equip i en xarxa i reelaborar i crear contingut digital d'acord amb les necessitats digitals del context educatiu**

En les últimes dècades, les tecnologies de la informació i la comunicació s'han endinsat i integrat en les nostres vides, i s'han expandit a tots els àmbits de la nostra societat, proporcionant coneixements i nombroses eines que ajuden en una multitud de tasques de la vida quotidiana.

La varietat de dispositius i aplicacions que existeixen en l'actualitat, fa necessari introduir el concepte de digitalització de l'entorn personal d'aprenentatge, entès com el conjunt de dispositius i recursos digitals que cada alumne o alumna utilitza d'acord amb les seves necessitats d'aprenentatge i que li permeten fer les tasques de manera eficient, segura i sostenible, duent a terme un ús responsable dels recursos digitals.

Per tant, aquesta competència aspira a preparar els alumnes per desenvolupar-se en un ambient digital que va més enllà del maneig de dispositius i la cerca d'informació en la xarxa. El desenvolupament de la competència digital permetrà comprendre i valorar l'ús que es dóna a la tecnologia; augmentar la productivitat i l'eficiència en el propi treball; desenvolupar estratègies d'interpretació, organització i ànalisi de la informació; reelaborar i crear contingut; comunicar-se a través de mitjans informàtics i treballar en equip. Així mateix, aquesta

competència implica conèixer estratègies per fer un ús crític i segur de l'entorn digital, prenent consciència dels riscos, aprenent com evitar-los o minimitzar-los, demanant ajuda quan calgui i resolent els possibles problemes tecnològics de la forma més autònoma possible.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del perfil de sortida: CCL3, STEM4, CD1, CD2, CD3, CD4, CD5, CCEC4.

2. Plantejar i donar resposta a qüestions científiques senzilles, utilitzant diferents tècniques, instruments i models propis del pensament científic, per interpretar i explicar fets i fenòmens que ocorren en el medi natural, social i cultural.

Els enfocaments didàctics per a l'ensenyament de les ciències han de partir de la curiositat de l'alumne per comprendre el món que l'envolta, afavorint la participació activa en els diferents processos d'indagació i exploració propis del pensament científic. Per tant, l'alumne ha de poder identificar i plantejar petits problemes; recórrer a fonts i proves fiables; obtenir, analitzar i classificar informació, generar hipòtesis, fer prediccions, realitzar comprovacions i interpretar, argumentar i comunicar els resultats.

Perquè aquesta forma de treball generi veritables aprenentatges, el docent, per part seva, ha d'assumir el paper de facilitador i guia, proporcionant a l'alumne les condicions, pautes, estratègies i materials didàctics que afavoreixin el desenvolupament d'aquestes destreses. Gràcies al caràcter manipulatiu i vivencial de les activitats, s'han d'ofrir als alumnes experiències que l'ajudin a construir el seu propi aprenentatge. A més, és necessari contextualitzar les activitats en l'entorn més pròxim, de manera que l'alumne sigui capaç d'aplicar el que ha après a diferents contextos i situacions. D'aquesta manera, a més, s'estimula l'interès per l'adquisició de nous aprenentatges i per la cerca de solucions a problemes que puguin plantejar-se en la vida quotidiana.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del perfil de sortida: CCL1, CCL2, CCL3, STEM2, STEM4, CD1, CD2, CC4.

3. Resoldre problemes a través de projectes de disseny i el pensament computacional, per generar cooperativament un producte creatiu i innovador que respongui a necessitats concretes

L'elaboració de projectes basats en activitats cooperatives suposa el desenvolupament coordinat, conjunt i interdisciplinari dels sabers bàsics de les diferents àrees per donar resposta a un repte o problema de l'entorn físic, natural, social, cultural o tecnològic, utilitzant tècniques pròpies del desenvolupament de projectes de disseny i del pensament computacional. La detecció de necessitats, el disseny, la creació i prova de prototips, així com l'avaluació dels resultats, són fases essencials del desenvolupament de projectes

de disseny per a l'obtenció d'un producte final amb valor ecosocial. D'altra banda, el pensament computacional utilitza la descomposició d'un problema en parts més senzilles, el reconeixement de patrons, la realització de models, la selecció de la informació rellevant i la creació d'algorismes per automatitzar processos de la vida quotidiana. Ambdues estratègies no són excloents, per la qual cosa poden ser utilitzades de manera conjunta d'acord amb les necessitats del projecte.

La realització d'aquesta mena de projectes fomenta, a més, la creativitat i la innovació en generar situacions d'aprenentatge on no existeix una única solució correcta, sinó que tota decisió, errònia o encertada, es presenta com una oportunitat per obtenir informació vàlida que ajudarà a elaborar una millor solució. Aquestes situacions propicien, a més, un entorn excel·lent per al treball cooperatiu, on es desenvolupen destreses com l'argumentació, la comunicació efectiva d'idees complexes, la presa de decisions compartides i la gestió dels conflictes de forma dialogada.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del perfil de sortida: STEM3, STEM4, CD5, CPSAA3, CPSAA4, CPSAA5, CE1, CE3, CCEC4.

4. Conèixer i prendre consciència del propi cos, de les emocions i sentiments propis i aliens, tot aplicant el mètode científic, per desenvolupar hàbits saludables i per aconseguir el benestar físic, emocional i social

La presa de consciència del propi cos des d'edats primerenques permet a l'alumne conèixer-lo i controlar-lo, millorar l'execució dels moviments i la seva relació amb l'entorn, sent la via d'expressió dels seus sentiments i emocions. La seva regulació i expressió, enforteix l'optimisme, la resiliència, l'empatia i la cerca de propòsits i permet gestionar constructivament els reptes i els canvis que sorgeixen en el seu entorn.

El coneixement científic que adquireix l'alumne sobre el cos humà i els riscos per a la salut al llarg de la seva escolaritat, ha de vincular-se amb accions de prevenció mitjançant el desenvolupament d'hàbits, estils i comportaments de vida saludables. Tot això, juntament amb l'educació afectiva i sexual adaptada al seu nivell maduratiu, són elements imprescindibles per al creixement, desenvolupament i benestar d'una persona sana en totes les seves dimensions: física, emocional i social.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del perfil de sortida: STEM5, CPSSA1, CPSSA2, CPSSA3, CC3.

5. Identificar les característiques dels diferents elements o sistemes del medi natural, social i cultural, analitzant la seva organització i propietats, i establint relacions entre aquests, per reconèixer el valor del

patrimoni cultural i natural i emprendre accions per a un ús responsable, la seva conservació i millora

Conèixer els diferents elements i sistemes que conformen el medi natural, social i cultural és el primer pas per comprendre i valorar la seva riquesa i diversitat. Per això, aquesta competència persegueix que l'alumne, no sols conegui els diferents elements del mitjà que l'envolta, de manera rigorosa i sistèmica, sinó que estableixi relacions entre aquests. D'aquesta manera, es persegueix l'objectiu que l'alumne conegui, comprengui, respecti, valori i protegeixi el medi natural, social i cultural des de la perspectiva de l'espai i temps. Comprendre, per exemple, com els éssers vius, inclosos els éssers humans, s'adapten a l'entorn en el qual viuen i estableixen relacions amb elements biòtics o abiotícs o com es comporta la matèria davant la presència de diferents forces, permet a l'alumne adquirir un coneixement científic connectat que mobilitzarà en les recerques o projectes que realitzi. També permet visibilitzar els problemes relacionats amb l'ús de l'espai i les seves transformacions, els canvis i adaptacions protagonitzades pels humans a través del temps per a les seves necessitats; i les diferents organitzacions socials que s'han desenvolupat.

La presa de consciència del continu ús i explotació dels recursos del territori han d'afavorir que l'alumne desenvolupi accions d'ús, conservació i millora del patrimoni natural i cultural, considerant-lo com un bé comú. A més, ha de promoure el compromís i la proposta d'actuacions originals i ètiques que responguin a reptes naturals, socials i culturals plantejats.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: STEM1, STEM2, STEM4, STEM5, CD1, CC4, CE1, CCEC1.

6. Identificar les causes i conseqüències de la intervenció humana en l'entorn, des dels punts de vista social, econòmic, cultural, tecnològic i ambiental, per afavorir la capacitat per afrontar problemes, buscar solucions i actuar de manera individual i cooperativa en la seva resolució, posant en pràctica hàbits de vida sostenibles i conseqüents amb el respecte, cura i protecció de les persones i del planeta

Conèixer com ha evolucionat la interacció de l'ésser humà amb el món que l'envolta en l'ús i aprofitament dels béns comuns mitjançant processos tecnològics cada vegada més avançats resulta essencial perquè l'alumne reflexioni i sigui conscient dels límits de la biosfera, dels problemes associats al consum accelerat de béns i a l'establiment d'un model energètic basat en els combustibles fòssils. D'aquesta manera els alumnes poden afrontar els reptes i desafiaments de la societat contemporània de forma sostenible.

Comprendre les relacions d'interdependència i ecodependència, així com la importància que tenen per a nosaltres, com a éssers socials dependents, les cures que ens aporta la comunitat, és el punt de partida per poder identificar i

aprofundir en les diferents problemàtiques que planteja el model de societat actual i el seu impacte a nivell local i global. Cal, per tant, dotar als alumnes d'eines que facilitin el seu empoderament com agents de canvi ecosocial des d'una perspectiva emprenedora i cooperativa. Això suposa que dissenyin, participin i s'involucrin en activitats que permetin avançar cap als objectius de desenvolupament sostenible de manera conscient i contextualitzada. Així seran partícips de la construcció de models de relació i convivència basats en l'empatia, la cooperació i el respecte a les persones i al planeta.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL5, STEM2, STEM5, CPSAA4, CC1, CC3, CC4, CE1.

7. Observar, comprendre i interpretar continuïtats i canvis del mitjà social i cultural, analitzant relacions de causalitat, simultaneïtat i successió per explicar i valorar les relacions entre diferents elements i esdeveniments

Conèixer els trets de les diferents societats al llarg del temps i el paper que homes i dones han exercit en aquestes, com a protagonistes individuals i col·lectius de la història, ha de servir als alumnes per relacionar les diferents èpoques i identificar les accions i fets més destacats en cadascuna d'elles. Els elements i manifestacions culturals de cada societat són l'expressió de complexes relacions econòmiques, socials i polítiques, així com dels valors, creences i idees que les sustenten, però també de les seves múltiples identitats, del talent dels seus integrants, i de les relacions amb altres cultures. Comprendre aquesta xarxa dinàmica d'interaccions és el rerefons de tota interpretació i valoració crítica del passat.

El coneixement i la contextualització d'esdeveniments rellevants des d'un punt de vista històric resulta fonamental perquè l'alumne comprengui la forma en la qual el passat contribueix en la configuració del present. La recerca de tals esdeveniments, establint relacions de causalitat, simultaneïtat i successió entre ells, i identificant els aspectes dinàmics i els més estables, permet a l'individu una major i millor comprensió de si mateix, de les seves relacions amb els altres i amb l'entorn, i el disposa en la millor situació per adoptar una actitud objectiva i analítica respecte a l'actualitat i per assumir un compromís responsable i conscient dels reptes del futur.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL3, STEM4, CPSAA4, CC1, CC3, CE2, CCEC1.

8. Reconèixer i valorar la diversitat i la igualtat de gènere, mostrant empatia i respecte per altres cultures, i reflexionant sobre qüestions ètiques, per contribuir al benestar individual i col·lectiu d'una societat en contínua transformació i a l'assoliment dels valors de integració europea

La diversitat és un tret característic de les societats contemporànies i planteja reptes per a la vida en democràcia. L'anàlisi comparativa entre diferents societats i territoris en el món mostra la coexistència de diferents formes d'organització social i política derivats de diversos factors. La realitat pluricultural de l'entorn afavoreix la presa de consciència de la diversitat i riquesa patrimonial existent, promouent una actitud de respecte i diàleg amb persones i cultures diferents. La interconnexió mundial, els processos d'integració com el de la Unió Europea i els moviments migratoris contacten amb aquesta realitat múltiple i diversa, que és necessari afrontar des dels principis d'igualtat, de respecte als drets humans i de la infància i des dels valors de l'europeisme, per prevenir prejudicis i actituds discriminatòries i afavorir la inclusió i la cohesió social.

En el si de la societat ens trobem a més amb altres tipus de diversitat, associats al gènere, l'edat, les creences, la identitat, l'orientació sexual o a la situació funcional de les persones, que precisen d'actituds basades en el respecte i la inclusió. Especial importància cobren els comportaments relatius a la igualtat entre dones i homes, que ha d'implicar accions compromeses per evitar tota actitud discriminatòria. Tots aquests comportaments i valors han de desenvolupar-se en l'entorn familiar i social de l'alumne, a través de l'exercici d'una ciutadania activa i responsable.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CP3, CPSAA3, CC1, CC2, CC3, CCEC1.

9. Participar en l'entorn i la vida social de manera eficaç i constructiva des del respecte als valors democràtics, els drets humans i de la infància i els principis i valors de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears, de la Constitució espanyola i de la Unió Europea, valorant la funció de l'Estat i de les comunitats autònombes i les seves institucions en el manteniment de la pau i la seguretat integral ciutadana, per generar interaccions respectuoses i equitatives, i promoure la resolució pacífica i dialogada dels conflictes

Comprendre l'organització i funcionament d'una societat en el seu territori i valorar el paper de les administracions en la garantia dels serveis públics és fonamental per a l'educació ciutadana. La societat democràtica demanda una ciutadania compromesa i crítica que参与 de manera activa en l'àmbit escolar i en altres activitats que tinguin influència en el benestar de la comunitat. En aquest marc de convivència, l'alumne ha de prendre consciència de la importància de les normes de conducta social, la mobilitat segura, saludable i sostenible, i la distribució de drets i responsabilitats entre persones de manera igualitària i dialogada, desenvolupant destreses comunicatives i d'escolta activa, de pensament crític i de resolució pacífica de conflictes, i valorant la funció que l'Estat i les seves institucions desenvolupen en el manteniment de la seguretat integral, la defensa com un compromís cívic i solidari al servei de la pau, i el reconeixement de les víctimes de violència.

Els principis i valors de l'Estatut d'Autonomia, de la Constitució espanyola i La Unió Europea, al costat dels de l'Estat i les institucions democràtiques, impliquen l'exercici d'una ciutadania activa que contribueixi a mantenir i complir les seves obligacions cíviques, i afavoreixi la justícia social, la dignitat humana, la llibertat, la igualtat, l'Estat de Dret i el respecte dels drets humans i de les minories culturals, i una cultura de pau. L'adopció conscient de valors com l'equitat, el respecte, la justícia, la solidaritat i la igualtat entre dones i homes preparen als alumnes per afrontar els reptes i desafiaments del segle XXI.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL5, CPSAA1, CC1, CC2, CC3, CCEC1.

PRIMER CICLE

Criteris d'avaluació

Competència específica 1

1.1. Utilitzar dispositius i recursos digitals de forma segura i d'acord amb les necessitats del context educatiu.

Competència específica 2

2.1. Mostrar curiositat per objectes, fets i fenòmens pròxims, formulant preguntes i realitzant prediccions.

2.2. Buscar informació senzilla de diferents fonts segures i fiables de forma guiada, utilitzant-la en recerques relacionades amb el medi natural, social i cultural.

2.3. Participar en experiments pautats o guiats, quan la recerca ho requereixi, utilitzant diferents tècniques senzilles d'indagació, emprant de manera segura instruments i registrant les observacions de forma clara.

2.4. Proposar respostes a les preguntes plantejades, comparant la informació i resultats obtinguts amb les prediccions realitzades.

2.5. Comunicar de manera oral o gràfica el resultat de les recerques explicant els passos seguits amb ajuda d'un guió.

Competència específica 3

3.1. Realitzar, de forma guiada, un producte final senzill que doni solució a un problema de disseny, provant en equip diferents prototips i utilitzant de manera segura els materials adequats.

3.2. Presentar de manera oral o gràfica el producte final dels projectes de disseny, explicant els passos seguits amb ajuda d'un guió.

3.3. Mostrar interès pel pensament computacional, participant en la resolució guiada de problemes senzills de programació.

Competència específica 4

4.1. Identificar les emocions pròpies i les dels altres, entenent les relacions familiars i escolars a les quals pertanyen i reconeixent les accions que afavoreixin el benestar emocional i social.

4.2. Reconèixer estils de vida saludables valorant la importància d'una alimentació variada i equilibrada i sostenible, la higiene, l'exercici físic, el contacte amb la natura, el descans i l'ús adequat de les tecnologies.

Competència específica 5

5.1. Reconèixer les característiques, organització i propietats dels elements del medi natural, social i cultural a través de la indagació, i utilitzant les eines i processos adequats de manera pautada.

5.2. Reconèixer connexions senzilles i directes entre diferents elements del medi natural, social i cultural mitjançant l'observació, la manipulació i l'experimentació.

5.3. Mostrar actituds de respecte cap al patrimoni natural i cultural, reconeixent-lo com un bé comú.

Competència específica 6

1.1. Mostrar hàbits de vida sostenible i valorar la importància del respecte, les cures, la corresponsabilitat i la protecció dels elements i éssers del planeta, identificant la relació de la vida de les persones amb les seves accions sobre els elements i recursos del medi com el sòl i l'aigua.

Competència específica 7

7.1. Ordenar temporalment fets de l'entorn social i cultural pròxim, emprant nocions de mesura i successió bàsiques.

7.2. Conèixer persones i grups socials rellevants de la història i formes de vida del passat, incorporant la perspectiva de gènere.

Competència específica 8

8.1. Recollir informació sobre manifestacions culturals del propi entorn, mostrant respecte, valorant la seva diversitat i riquesa, i apreciant-les com a font d'aprenentatge.

8.2. Mostrar actituds que fomenten la igualtat de gènere i les conductes no sexistes reconeixent models positius en l'entorn pròxim.

Competència específica 9

9.1. Establir acords de manera dialògica i democràtica com a part de grups pròxims al seu entorn, identificant les responsabilitats individuals i emprant un llenguatge inclusiu i no violent.

9.2. Identificar institucions pròximes, assenyalant i valorant les funcions que promouen una bona convivència.

9.3. Conèixer i interioritzar normes bàsiques per a la convivència en l'ús dels espais públics, especialment com a vianants o com a usuaris dels mitjans de locomoció, prenent consciència de la importància de la mobilitat segura, saludable i sostenible, tant per a les persones com per al planeta.

Sabers bàsics

A. Cultura científica

1. Iniciació a l'activitat científica

- Procediments d'indagació adequats a les necessitats de la recerca (observació en el temps, identificació i classificació, cerca de patrons...).
- Instruments i dispositius apropiats per realitzar observacions i mesuraments d'acord amb les necessitats de les diferents recerques.
- Vocabulari científic bàsic relacionat amb les diferents recerques.
- Foment de la curiositat i la iniciativa en la realització de les diferents recerques.
- Les professions relacionades amb la ciència i la tecnologia des d'una perspectiva de gènere.
- Estils de vida sostenible i importància de la cura del planeta a través del coneixement científic present en la vida quotidiana.

2. La vida en el nostre planeta

- Necessitats bàsiques dels éssers vius, inclòs l'ésser humà, i la diferència amb els objectes inerts.
- Les adaptacions dels éssers vius, inclòs l'ésser humà, al seu hàbitat, concebut com el lloc en el qual cobreixen les seves necessitats.

- Classificació i identificació dels éssers vius, inclòs l'ésser humà, d'acord amb les seves característiques observables.
- Les relacions entre els éssers humans, els animals i les plantes. Cura i respecte cap als éssers vius i l'entorn en el qual viuen, tot evitant la degradació del sòl, l'aire o l'aigua.
- Hàbits saludables relacionats amb el benestar físic de l'ésser humà: higiene, alimentació variada, equilibrada i sostenible, exercici físic, contacte amb la natura, descans i cura del cos com a mitjà per prevenir possibles malalties.
- Hàbits saludables relacionats amb el benestar emocional i social: Estratègies d'identificació de les pròpies emocions i respecte per les dels altres. Sensibilitat i acceptació de la diversitat present a l'aula i en la societat. Educació afectiva i sexual.

3. Matèria, forces i energia

- La llum i el so com a formes d'energia. Fonts i ús en la vida quotidiana.
- Propietats observables dels materials, la seva procedència i el seu ús en objectes de la vida quotidiana d'acord amb les necessitats de disseny per als quals van ser fabricats.
- Les substàncies pures i les mescles. Identificació de mescles homogènies i heterogènies. Separació de mescles heterogènies mitjançant diferents mètodes.
- Estructures resistentes, estables i útils.

B. Tecnologia i digitalització

1. Digitalització de l'entorn personal d'aprenentatge

- Dispositius i recursos de l'entorn digital d'aprenentatge d'acord amb les necessitats del context educatiu.
- Recursos digitals per comunicar-se amb persones conegeudes en entorns coneguts i assegurances.

2. Projectes de disseny i pensament computacional

- Fases dels projectes de disseny: prototipatge, prova i comunicació.
- Materials adequats a la consecució del projecte de disseny.
- Iniciació a la programació a través de recursos analògics o digitals adaptats al nivell lector de l'alumne (activitats desendollades, plataformes digitals d'iniciació a la programació, robòtica educativa...).
- Estratègies bàsiques de treball en equip.

C. Societats i territoris

1. Reptes del món actual

- La Terra en l'univers. Elements, moviments i dinàmiques relacionats amb la Terra i l'univers i les seves conseqüències en la vida diària i en l'entorn. Seqüències temporals i canvis estacionals.
  - La vida en la Terra. Fenòmens atmosfèrics i la seva repercuSSIó en els cicles biològics i en la vida diària. Observació i registre de dades atmosfèriques.
  - Reptes sobre situacions quotidianes. Funcions bàsiques del pensament espacial i temporal per a la interacció amb el mitjà i la resolució de situacions de la vida quotidiana. Itineraris i trajectes, desplaçaments i viatges.
2. Societats en el temps
- La percepció del temps. Mesura del temps en la vida quotidiana. El cicle vital i les relacions intergeneracionals.
  - Ús d'objectes i artefactes de la vida quotidiana com a font per reflexionar sobre el canvi i la continuïtat, les causes i conseqüències.
  - Recursos i mitjans analògics i digitals. Les fonts orals i la memòria col·lectiva. La història local i la biografia familiar, homes i dones com a subjectes de la història.
  - Les expressions i produccions artístiques a través del temps. El patrimoni material i immaterial local.
3. Alfabetització cívica
- La vida en col·lectivitat. La família. Diversitat familiar. Compromisos, corresponsabilitat, participació i normes en l'entorn familiar, veïnal i escolar. Prevenció, gestió i resolució dialogada de conflictes.
  - La vida en societat. Espais, recursos i serveis de l'entorn. Formes i maneres d'interacció social en espais públics des d'una perspectiva de gènere.
  - Identitat i diversitat cultural: existència de realitats diferents i aproximació a les diferents cultures presents en l'entorn. La convivència amb els altres i el rebuig a les actituds discriminatòries. Cultura de pau i no violència.
  - Ocupació i treball. Identificació de les principals activitats professionals i laborals d'homes i dones en l'entorn.
  - Igualtat de gènere i conducta no sexista.
  - Seguretat viària. La ciutat com a espai de convivència. Normes bàsiques en els desplaçaments com a vianants o com a usuaris dels mitjans de transport.
4. Consciència ecosocial
- Coneixement del nostre entorn. Paisatges naturals i paisatges humanitzats, i els seus elements. L'acció humana sobre el mitjà i les seves conseqüències.
  - Responsabilitat ecosocial. Accions per a la conservació, millora i ús sostenible dels béns comuns. El maltractament animal i la seva prevenció.
  - Estils de vida sostenible. L'ús responsable de l'aigua, la mobilitat segura, saludable i sostenible i la prevenció i la gestió dels residus.

SEGON CICLE

Criteris d'avaluació

Competència específica 1

1.1. Utilitzar dispositius i recursos digitals, d'acord amb les necessitats del context educatiu de manera segura, buscant informació, comunicant-se i treballant de manera individual i en equip, reelaborant i creant continguts digitals senzills.

Competència específica 2

2.1. Formular preguntes i realitzar prediccions raonades, demostrant curiositat pel medi natural, social i cultural pròxim.

2.2. Buscar i seleccionar informació, de diferents fonts segures i fiables, utilitzant-la en recerques relacionades amb el medi natural, social i cultural i adquirint lèxic científic bàsic.

2.3. Realitzar experiments guiats, quan la recerca ho requereixi, utilitzant diferents tècniques d'indagació i models, emprant de manera segura instruments i dispositius, realitzant observacions i mesuraments precisos i registrant-les correctament.

2.4. Proposar possibles respostes a les preguntes plantejades, a través de la interpretació de la informació i els resultats obtinguts, comparant-los amb les prediccions realitzades.

2.5. Presentar els resultats de les recerques en diferents formats, utilitzant llenguatge científic bàsic i explicant els passos seguits.

Competència específica 3

3.1. Construir en equip un producte final senzill que doni solució a un problema de disseny, proposant possibles solucions, provant diferents prototips i utilitzant de manera segura les eines, tècniques i materials adequats.

3.2. Presentar el producte final dels projectes de disseny en diferents formats i explicant els passos seguits.

3.3. Resoldre, de forma guiada, problemes senzills de programació, modificant algorismes d'acord amb els principis bàsics del pensament computacional.

Competència específica 4

- 4.1. Mostrar actituds que fomentin el benestar emocional i social, identificant les emocions pròpies i les dels altres, mostrant empatia i establint relacions afectives saludables.

Competència específica 5

- 5.1. Identificar les característiques, organització i propietats dels elements del medi natural, social i cultural a través de la indagació i utilitzant les eines i processos adequats.
- 5.2. Identificar connexions senzilles entre diferents elements del medi natural, social i cultural mostrant comprensió de les relacions que s'estableixen.
- 5.3. Protegir el patrimoni natural i cultural i valorar-lo com un bé comú, adoptant conductes respectuoses per al seu gaudi i proposant accions per a la seva conservació i millora.

Competència específica 6

- 6.1. Identificar problemes ecosocials, proposar possibles solucions i posar en pràctica estils de vida sostenible, reconeixent comportaments respectuosos de cura, corresponsabilitat i protecció de l'entorn i ús sostenible dels recursos naturals, i expressant els canvis positius i negatius causats en el medi per l'acció humana.

Competència específica 7

- 7.1. Identificar fets de l'entorn social i cultural des de la Prehistòria fins a l'Edat Antiga, emprant les nocions de causalitat, simultaneïtat i successió.
- 7.2. Conèixer persones, grups socials rellevants i formes de vida de les societats des de la Prehistòria fins a l'Edat Antiga, incorporant la perspectiva de gènere.

Competència específica 8

- 8.1. Analitzar la importància demogràfica, cultural i econòmica de les migracions en l'actualitat, valorant amb respecte i empatia l'aportació de la diversitat cultural, el benestar individual i col·lectiu.
- 8.2. Valorar positivament les accions que fomenten la igualtat de gènere i les conductes no sexistes reconeixent models positius al llarg de la història.

Competència específica 9

- 9.1. Realitzar activitats en el context de la comunitat escolar, assumint responsabilitats i establint acords de forma dialogada i democràtica, i emprant un llenguatge inclusiu i no violent.
- 9.2. Conèixer els principals òrgans de govern i funcions de diverses administracions i serveis públics, valorant la importància de la seva gestió per a la seguretat integral ciutadana i la participació democràtica.
- 9.3. Interioritzar normes bàsiques per a la convivència amb l'ús dels espais públics com a vianants o usuaris dels mitjans de locomoció, identificant els senyals de trànsit i prenent consciència de la importància de la mobilitat segura, saludable i sostenible tant per a les persones com per al planeta.

Sabers bàsics

A. Cultura científica

1. Iniciació a l'activitat científica

- Procediments d'indagació adequats a les necessitats de la recerca (observació en el temps, identificació i classificació, cerca de patrons, creació de models, recerca a través de cerca d'informació, experiments amb control de variables...).
- Instruments i dispositius apropiats per realitzar observacions i mesuraments precisos d'acord amb les necessitats de la recerca.
- Vocabulari científic bàsic relacionat amb les diferents recerques.
- Foment de la curiositat, la iniciativa i la constància en la realització de les diferents recerques.
- Avenços relacionats amb la ciència i la tecnologia que han contribuït a transformar la nostra societat per mostrar models des d'una perspectiva de gènere.
- La importància de l'ús de la ciència i la tecnologia per ajudar a comprendre les causes de les pròpies accions, prendre decisions raonades i fer tasques de forma més eficient.

2. La vida en el nostre planeta.

- Els regnes de la naturalesa des d'una perspectiva general i integrada a partir de l'estudi i anàlisi de les característiques de diferents ecosistemes.
- Característiques pròpies dels animals que permeten la seva classificació i diferenciació en subgrups relacionats amb la seva capacitat adaptativa al mitjà: obtenció d'energia, relació amb l'entorn i perpetuació de l'espècie.
- Característiques pròpies de les plantes que permeten la seva classificació en relació amb la seva capacitat adaptativa al mitjà: obtenció d'energia, relació amb l'entorn i perpetuació de l'espècie.

- Els ecosistemes com a lloc on intervenen factors biòtics i abiotics, mantenint-se un equilibri entre els diferents elements i recursos. Importància de la biodiversitat.
- Les funcions i serveis dels ecosistemes.
- Relació de l'ésser humà amb els ecosistemes per cobrir les necessitats de la societat. Exemples de bons i mals usos dels recursos naturals del nostre planeta i les seves conseqüències.
- Les formes del relleu més rellevant.
- Classificació elemental de les roques.

3. Matèria, forces i energia

- La calor. Canvis d'estat, materials conductors i aïllants, instruments de mesurament i aplicacions en la vida quotidiana.
- Els canvis reversibles i irreversibles que experimenta la matèria des d'un estat inicial a un final identificant els processos i transformacions que experimenta en situacions de la vida quotidiana.
- Forces de contacte i a distància. Les forces i els seus efectes.
- Propietats de les màquines simples i el seu efecte sobre les forces. Aplicacions i usos en la vida quotidiana.

B. Tecnologia i digitalització

1. Digitalització de l'entorn personal d'aprenentatge

- Dispositius i recursos digitals d'acord amb les necessitats del context educatiu.
- Estratègies de cerques guiades d'informació segures i eficients en Internet (valoració, discriminació, selecció i organització).
- Regles bàsiques de seguretat i privacitat per navegar per Internet i per protegir l'entorn digital personal d'aprenentatge.
- Recursos i plataformes digitals restringides i segures per comunicar-se amb altres persones. Etiqueta digital, regles bàsiques de cortesia i respecte i estratègies per a resoldre problemes en la comunicació digital.
- Estratègies per fomentar el benestar digital físic i mental. Reconeixement dels riscos associats a un ús inadequat i poc segur de les tecnologies digitals (temps excessiu d'ús, ciberassetjament, accés a continguts inadequats, publicitat i correus no desitjats, etc.), i estratègies d'actuació.

2. Projectes de disseny i pensament computacional

- Fases dels projectes de disseny: disseny, prototipatge, prova i comunicació.
- Materials, eines i objectes adequats a la consecució d'un projecte de disseny.
- Tècniques cooperatives senzilles per al treball en equip i estratègies per a la gestió de conflictes i promoció de conductes empàtiques i inclusives.

- Iniciació a la programació a través de recursos analògics (activitats desendollades) o digitals (plataformes digitals d'iniciació a la programació, aplicacions de programació per blocs, robòtica educativa...).
- C. Societats i territoris
1. Reptes del món actual
    - La Terra i les catàstrofes naturals. Elements, moviments, dinàmiques que ocorren en l'univers i la seva relació amb fenòmens físics que afecten la Terra i repercuten en la vida diària i en l'entorn.
    - Coneixement de l'espai. Representació de l'espai. Representació de la Terra a través del globus terraqui, els mapes i altres recursos digitals. Mapes i plans en diferents escales. Tècniques d'orientació mitjançant l'observació dels elements del medi físic i altres mitjans de localització espacial.
    - El clima i el paisatge. Els fenòmens atmosfèrics. Presa i registre de dades meteorològiques i la seva representació gràfica i visual. Les Tecnologies de la Informació Geogràfica (TIG). Relació entre les zones climàtiques i la diversitat de paisatges.
    - Reptes demogràfics. Ocupació i distribució de la població en l'espai i anàlisi dels principals problemes i reptes demogràfics. Representació gràfica i cartogràfica de la població. L'organització del territori a les Illes Balears, a Espanya i a Europa.
    - Desigualtat social i accés als recursos. Usos de l'espai per l'ésser humà i evolució de les activitats productives. El valor, el control dels diners i mitjans de pagament. De la supervivència a la sobreproducció.
  2. Societats en el temps
    - El temps històric. Nocións temporals i cronologia. Ubicació temporal de les grans etapes històriques.
    - Les fonts històriques: classificació i utilització de les diferents fonts (orals, escrites, patrimonials) com a via per a l'anàlisi dels canvis i permanències en la localitat al llarg de la història. Les petjades de la història en llocs, edificis, objectes, oficis o tradicions de la localitat.
    - Iniciació en la recerca i en els mètodes de treball per a la realització de projectes, que analitzin fets, assumptes i temes de rellevància actual amb perspectiva històrica, contextualitzant-los en l'època corresponent (Prehistòria i Edat Antiga), com la supervivència i l'alimentació, l'habitatge, els intercanvis comercials (d'on venen els diners, els treballs no remunerats), l'explotació de béns comuns i recursos o els avenços tècnics.
    - L'acció de les dones i homes com a subjectes en la història. Interpretació del paper dels individus i dels diferents grups socials, relacions, conflictes, creences i condicionants en cada època històrica.

- Les expressions artístiques i culturals prehistòriques i de l'antiguitat i la seva contextualització històrica des d'una perspectiva de gènere. La funció de l'art i la cultura en el món de la Prehistòria i l'Edat Antiga.
- El patrimoni natural i cultural. Els espais protegits, culturals i naturals . El seu ús, cura i conservació.

3. Alfabetització cívica

- Compromisos i normes per a la vida en societat.
- Els costums, tradicions i manifestacions culturals de l'entorn. Respecte per la diversitat i la cohesió social. La cultura de pau i no violència.
- L'organització política i territorial de les Illes Balears d'Espanya.
- Organització i funcionament de la societat. Les principals institucions i entitats de l'entorn local, regional i nacional i els serveis públics que presten. Estructura administrativa de les Comunitats autònombes i de l'Estat.
- Seguretat viària. La ciutat com espai de convivència. Normes de circulació, senyals i marques viàries. Mobilitat segura saludable i sostenible com a vianants o com a usuaris dels mitjans de transport.

4. Consciència ecosocial

- El canvi climàtic. Introducció a les causes i conseqüències del canvi climàtic, i el seu impacte en els paisatges de la Terra. Mesures de mitigació i d'adaptació.
- Responsabilitat ecosocial. Ecodependència i interdependència entre les persones, societats i medi natural.
- La transformació i la degradació dels ecosistemes naturals per l'acció humana. Conservació i protecció de la naturalesa. El maltractament animal i la seva prevenció.
- Estils de vida sostenible. El consum i la producció responsables, l'alimentació equilibrada i sostenible, l'ús eficient de l'aigua i l'energia, la mobilitat segura, saludable i sostenible, i la prevenció i la gestió dels residus.

TERCER CICLE

Criteris d'avaluació

Competència específica 1

- 1.1. Utilitzar recursos digitals d'acord amb les necessitats del context educatiu de manera segura i eficient, buscant informació, comunicant-se i treballant de manera individual, en equip i en xarxa, reelaborant i creant continguts digitals senzills.

Competència específica 2

- 2.1. Formular preguntes i realitzar prediccions raonades sobre el medi natural, social o cultural mostrant i mantenint curiositat.
- 2.2. Buscar, seleccionar i contrastar informació, de diferents fonts segures i fiables, usant els criteris de fiabilitat de fonts, adquirint lèxic científic bàsic, utilitzant-la en recerques relacionades amb el medi natural, social i cultural.
- 2.3. Dissenyar i realitzar experiments guiats, quan la recerca ho requereixi, utilitzant diferents tècniques d'indagació i models, emprant de manera segura els instruments i dispositius apropiats, realitzant observacions i mesuraments precisos i registrant-les correctament.
- 2.4. Proposar possibles respostes a les preguntes plantejades, a través de l'anàlisi i la interpretació de la informació i els resultats obtinguts, valorant la coherència de les possibles solucions, comparant-les amb les prediccions realitzades.
- 2.5. Comunicar els resultats de les recerques adaptant el missatge i el format a l'audiència que va dirigit, utilitzant llenguatge científic i explicant els passos seguits.

Competència específica 3

- 3.1. Plantejar problemes de disseny que es resolguin amb la creació d'un prototip o solució digital,avaluant necessitats de l'entorn i establint objectius concrets.
- 3.2. Dissenyar possibles solucions als problemes plantejats d'acord amb tècniques senzilles dels projectes de disseny i pensament computacional, mitjançant estratègies bàsiques de gestió de projectes cooperatius, tenint en compte els recursos necessaris i establint criteris concrets per avaluar el projecte.
- 3.3. Desenvolupar un producte final que doni solució a un problema de disseny, provant en equip, diferents prototips o solucions digitals i utilitzant de manera segura les eines, dispositius, tècniques i materials adequats.
- 3.4. Comunicar el disseny d'un producte final, adaptant el missatge i el format a l'audiència, explicant les passes seguides, justificant per què aquest prototip o solució digital compleix amb els requisits del projecte i proposant possibles reptes per a futurs projectes.

Competència específica 4

- 4.1. Promoure actituds que fomentin el benestar emocional i social, gestionant les emocions pròpies i respectant les dels altres, fomentant relacions afectives saludables i reflexionant davant els usos de la tecnologia i la gestió del temps lliure.

- 4.2. Adoptar estils de vida saludables valorant la importància d'una alimentació variada, equilibrada i sostenible, l'exercici físic, el contacte amb la natura, el descans, la higiene, la prevenció de malalties i l'ús adequat de noves tecnologies.

Competència específica 5

- 5.1. Identificar i analitzar les característiques, organització i propietats dels elements del medi natural, social i cultural a través de la indagació utilitzant les eines i processos adequats.
- 5.2. Establir connexions senzilles entre diferents elements del medi natural, social i cultural mostrant comprensió de les relacions que s'estableixen.
- 5.3. Valorar, protegir i mostrar actituds de conservació i millora del patrimoni natural i cultural a través de propostes i accions que reflecteixin compromisos i conductes en favor de la sostenibilitat.

Competència específica 6

- 6.1. Promoure estils de vida sostenible i conseqüents amb el respecte, les cures, la corresponsabilitat i la protecció de les persones i del planeta, a partir de l'anàlisi crítica de la intervenció humana en l'entorn.
- 6.2. Participar amb actitud emprenedora en la cerca, contrast i evaluació de propostes per afrontar problemes ecosocials, buscar solucions i actuar per a la seva resolució, a partir de l'anàlisi crítica de les causes i conseqüències de la intervenció humana en l'entorn.

Competència específica 7

- 7.1. Analitzar relacions de causalitat, simultaneïtat i successió entre diferents elements del mitjà social i cultural des de l'Edat mitjana fins a l'actualitat, situant cronològicament els fets.
- 7.2. Conèixer persones, grups socials rellevants i formes de vida de les societats des de l'Edat mitjana fins a l'actualitat, incorporant la perspectiva de gènere, situant-les cronològicament i identificant trets significatius socials en diferents èpoques de la història.

Competència específica 8

- 8.1. Contribuir al benestar individual i col·lectiu i a l'assoliment dels valors de la integració europea a través del coneixement dels processos geogràfics, històrics i culturals que han conformat la societat actual, valorant la diversitat

cultural o afectiva i sexual, la cohesió social, i mostrant empatia i respecte per les minories i per la igualtat de gènere.

8.2. Promoure actituds d'igualtat de gènere i conductes no sexistes, analitzant i contrastant diferents models en la nostra societat.

Competència específica 9

9.1. Resoldre de manera pacífica i dialogada els conflictes, promoure una interacció respectuosa i equitativa a partir del llenguatge inclusiu i no violent i explicant i exercitant principals normes, drets, deures i llibertats que formen part de l'Estatut d'Autonomia, de la Constitució espanyola i de la Unió Europea i coneixent la funció que l'Estat, les comunitats autònomes i les seves institucions exerceixen en el manteniment de la pau, la seguretat integral ciutadana i el reconeixement de les víctimes de violència.

9.2. Explicar el funcionament general dels òrgans de govern del municipi, de les comunitats autònomes, de l'Estat espanyol i de la Unió Europea, valorant les seves funcions i la gestió dels serveis públics per a la ciutadania.

Sabers bàsics

A. Cultura científica

1. Iniciació a l'activitat científica

- Fases de la recerca científica (observació, formulació de preguntes i prediccions, planificació i realització d'experiments, recollida i anàlisi d'informació i dades, comunicació de resultats...).
- Instruments i dispositius apropiats per realitzar observacions i mesuraments precisos d'acord amb les necessitats de la recerca.
- Vocabulari científic bàsic relacionat amb les diferents recerques.
- Foment de la curiositat, la iniciativa, la constància i el sentit de la responsabilitat en la realització de les diferents recerques.
- La ciència, la tecnologia i l'enginyeria com a activitats humanes, les professions STEM en l'actualitat des d'una perspectiva de gènere.
- La relació entre els avenços en matemàtiques, ciència, enginyeria i tecnologia per comprendre l'evolució de la societat en l'àmbit científic i tecnològic.

2. La vida en el nostre planeta

- Aspectes bàsics de les funcions vitals de l'ésser humà des d'una perspectiva integrada: obtenció d'energia, relació amb l'entorn i perpetuació de l'espècie.
  - Els canvis físics, emocionals i socials que comporta la pubertat i l'adolescència per acceptar-los de manera positiva tant en un mateix com en els altres.
- Educació afectiva i sexual.

- Pautes per a una alimentació saludable i sostenible: menús saludables i equilibrats, la importància de la cistella de la compra i de l'etiquetatge dels productes alimentaris per conèixer els seus nutrients i la seva aportació energètica.
- Pautes que fomentin una salut emocional i social adequades: higiene del son, prevenció i conseqüències del consum de drogues (legals i il·legals), gestió saludable de l'oci del temps lliure, contacte amb la natura, ús adequat de dispositius digitals, estratègies per al foment de relacions socials saludables i foment de la cura de les persones.
- Pautes per a la prevenció de riscos i accidents. Coneixement d'actuacions bàsiques de primers auxilis.
- Classificació bàsica de roques i minerals. Ús i explotació sostenible dels recursos geològics.
- Processos geològics bàsics de formació i modelatge del relleu.

3. Matèria, forces i energia

- Massa i volum. Instruments per calcular la massa i la capacitat d'un objecte. Concepte de densitat i la seva relació amb la flotabilitat d'un objecte en un líquid.
- L'energia elèctrica. Fonts, transformacions, transferència i ús en la vida quotidiana. Els circuits elèctrics i les estructures robotitzades.
- Les formes d'energia, fonts i les transformacions. Les fonts d'energies renovables i no renovables i la seva influència en la contribució al desenvolupament sostenible de la societat.
- Artefactes voladors. Principis bàsics del vol.

B. Tecnologia i digitalització

1. Digitalització de l'entorn personal d'aprenentatge

- Dispositius i recursos digitals d'acord amb les necessitats del context educatiu.
- Estratègies de recerques d'informació segures i eficients a internet (valoració, discriminació, selecció, organització i propietat intel·lectual).
- Estratègies de recollida, emmagatzematge i representació de dades per facilitar la seva comprensió i anàlisi.
- Regles bàsiques de seguretat i privacitat per navegar per Internet i per protegir l'entorn digital personal d'aprenentatge.
- Recursos i plataformes digitals restringides i segures per comunicar-se amb altres persones. Etiqueta digital, regles bàsiques de cortesia i respecte i estratègies per resoldre problemes en la comunicació digital.
- Estratègies per fomentar el benestar digital físic i mental. Reconeixement dels riscos associats a un ús inadequat i poc segur de les tecnologies digitals (temps excessiu d'ús, ciberassetjament, dependència tecnològica, accés a continguts inadequats, etc.), i estratègies d'actuació.

2. Projectes de disseny i pensament computacional

- Fases dels projectes de disseny: identificació de necessitats, disseny, prototipatge, prova, avaluació i comunicació.
- Fases del pensament computacional (descomposició d'una tasca en parts més senzilles, reconeixement de patrons i creació d'algorismes senzills per a la resolució del problema...).
- Materials, eines, objectes, dispositius i recursos digitals (programació per blocs, sensors, motors, simuladors, impressores 3D...) segurs i adequats a la consecució del projecte.
- Estratègies en situacions d'incertesa: adaptació i canvi d'estratègia quan sigui necessari, valoració de l'error propi i el dels altres com a oportunitat d'aprenentatge.

C. Societats i territoris

1. Reptes del món actual

- El futur de la Terra i de l'univers. Els fenòmens físics relacionats amb la Terra i l'univers i la seva repercussió en la vida diària i en l'entorn. L'exploració espacial i l'observació del cel; la contaminació lumínica.
- El clima i el planeta. Introducció a la dinàmica atmosfèrica i a les grans àrees climàtiques del món. Els principals ecosistemes i els seus paisatges.
- L'entorn natural. La diversitat geogràfica de les Illes Balears, d'Espanya i d'Europa. Representació gràfica, visual i cartogràfica a través de mitjans i recursos analògics i digitals usant les Tecnologies de la Informació Geogràfica (TIG).
- Migracions i diversitat cultural. Les principals variables demogràfiques i la seva representació gràfica. Els comportaments de la població i la seva evolució. Els moviments migratoris i apreciació de la diversitat cultural. Les zones urbanes. Contrast entre despoblació i massificació del territori.
- Ciutadania activa. Fonaments i principis per a l'organització política i gestió del territori a les Illes Balears, a Espanya. Participació social i ciutadana.
- Igualtat de gènere i conductes no sexistes. Crítica dels estereotips i rols en els diferents àmbits: acadèmic, professional, social i cultural. Accions per a la igualtat efectiva de dones i homes.

2. Societats en el temps

- Les fonts històriques: classificació i utilització de les diferents fonts (orals, escrites, patrimonials). Temes de rellevància en la història (edat mitjana, èpoques moderna i contemporània), el paper representat pels subjectes històrics (individuals i col·lectius), esdeveniments i processos.
- El paper de la dona en la història i els principals moviments en defensa dels seus drets. Situació actual i reptes de futur en la igualtat de gènere.

- La memòria democràtica. Anàlisi multicausal del procés de construcció de la democràcia a Espanya. La Constitució de 1978. La comunitat autònoma de les Illes Balears: l'Estatut d'autonomia de 1983. Fórmules per a la participació de la ciutadania en la vida pública.
- Les expressions artístiques i culturals medievals, modernes i contemporànies i la seva contextualització històrica des d'una perspectiva de gènere. La funció de l'art i la cultura en el món medieval, modern i contemporani.
- El patrimoni natural i cultural com a bé i recurs; el seu ús, cura i conservació.

3. Alfabetització cívica

- Història i cultura de les minories culturals presents en el nostre país, particularment, les pròpies del poble gitano. Reconeixement de la diversitat cultural i lingüística d'Espanya.
- Els principis i valors dels drets humans i de la infància i la Constitució espanyola, drets i deures de la ciutadania. La contribució de l'Estat, les comunitats autònombes i les seves institucions a la pau, la seguretat i la cooperació internacional per al desenvolupament.
- La cultura de pau i no violència. El pensament crític com a eina per a l'anàlisi dels conflictes d'interessos.
- L'organització política. Principals entitats polítiques i administratives de l'entorn local, autonòmic i nacional a Espanya. Sistemes de representació i de participació política.
- Illes Balears, Espanya i Europa. Les principals institucions de les Illes Balears, d'Espanya i de la Unió Europea, dels seus valors i de les seves funcions. Els àmbits d'acció de les institucions europees i la seva repercussió en l'entorn.

4. Consciència ecosocial

- El canvi climàtic del local al global: causes i conseqüències. Mesures de mitigació i adaptació.
- Responsabilitat ecològica i social. Ecodependència, interdependència i interrelació entre persones, societats i medi natural.
- El desenvolupament sostenible. L'activitat humana sobre l'espai i l'explotació dels recursos. L'activitat econòmica i la distribució de la riquesa: desigualtat social i regional en el món. Els Objectius de Desenvolupament Sostenible.
- Agenda urbana. El desenvolupament urbà sostenible. La ciutat com a espai de convivència.
- Economia verda. La influència dels mercats (de béns, financer i laboral) en la vida de la ciutadania. Els agents econòmics i els drets laborals des d'una perspectiva de gènere. El valor social dels impostos. Responsabilitat social i ambiental de les empreses. Publicitat, consum responsable (necessitats i desitjos) i drets del consumidor.
- Estils de vida sostenible: els límits del planeta i l'esgotament de recursos. La petjada ecològica.

